

Paul Onkenhout & John Schoorl

BEATLES

De Vijfde Beatles

**Brian Epstein, Johan Cruijff, Yoko Ono,
Bob Dylan en 60 anderen
in het spoor van de Fab Four**

Nieuw Amsterdam

© 2020 Paul Onkenhout & John Schoorl
© 2020 Nieuw Amsterdam
Alle rechten voorbehouden
Ontwerp omslag en binnenwerk Jaap Biemans
Met dank aan Yvonne Kroese en Paul Pollmann
Omslagbeeld © Tommy Hanley/archief *de Volkskrant*
NUR 662
ISBN 978 90 468 2774 1
www.nieuwamsterdam.nl

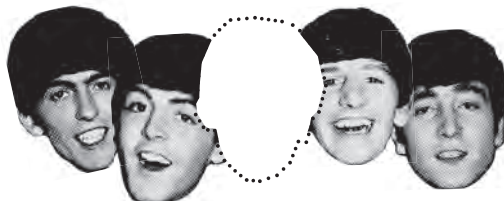
De uitgever heeft ernaar gestreefd het beeld volgens de wettelijke bepalingen te regelen en alle rechthebbenden te achterhalen. Degenen die menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

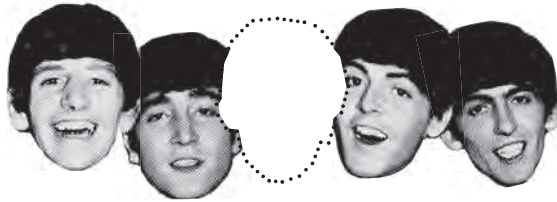
'Beatles, vrouwen en kinderen eerst!'

*John Lennon na een
noodlanding op het vliegveld
van Portland in 1965*

Inhoud

Geen Beatles zonder de Vijfde Beatles		George Martin <i>De partner</i>	48
Robin Friday <i>De wervelwind</i>	12	Khalif 'Swae Lee' Brown <i>De hiphopper</i>	50
Billy Preston <i>De pianospeler</i>	14	Jane Asher <i>De actrice</i>	52
Astrid Kirchherr <i>De fotograaf</i>	16	Victor Spinetti <i>De acteur</i>	54
Murray the K <i>Het speelmaatje</i>	18	Cassius Clay <i>De bokser</i>	56
Cynthia Powell <i>De moeder</i>	20	Bob Dylan <i>De poëet</i>	58
Brian Epstein <i>De manager</i>	22	Iris Caldwell <i>De danseres</i>	60
Nol Heijerman <i>De rechtsbuiten</i>	24	Bob Barry <i>De diskjockey</i>	62
Petr Novák <i>Het biervat</i>	26	Maup Caransa <i>De hoteleigenaar</i>	64
Tony Sheridan <i>De leraar</i>	28	Alf Bicknell <i>De chauffeur</i>	66
Richard Brautigan <i>De schrijver</i>	30	Maureen Cleave <i>De persgroupie</i>	68
Andrej Makarevitsj <i>De activist</i>	32	Fred Gehring <i>De textielbaron</i>	70
William 'Shears' Campbell <i>De dubbelganger</i>	34	Paul Cole <i>De passant</i>	72
Val Gell <i>De dokwerkersdochter</i>	36	Pete Best <i>De verliezer</i>	74
Jimmie Nicol <i>De vermiste</i>	38	Linda McCartney <i>De bloemenvrouw</i>	76
George Best <i>Het popidool</i>	40	Gilberto Gil <i>De balling</i>	78
Eric Idle <i>De vriend</i>	42	Harry Bioletti <i>De kapper</i>	80
Hans Boskamp <i>De raschameur</i>	44	Harry Nilsson <i>De kantoorklerk</i>	82
Freda Kelly <i>Het zusje</i>	46	Piet Schreuders <i>De detective</i>	84
		Yoko Ono <i>De heks</i>	86

Antonio Morales Barreto, 'Junior' <i>De springer</i>	88	Wen Shang-yi (Monster) <i>De dromer</i>	120
Noel Gallagher <i>De praatjesmaker</i>	90	Michael Nesmith <i>De Wollen Muts</i>	122
Jean Nicolas <i>De pijproker</i>	92	Lord Woodbine <i>De calypsozanger</i>	124
Brian Wilson <i>De rivaal</i>	94	Simon Posthuma <i>De hippiekunstenaar</i>	126
Pattie Boyd <i>De rockbabe</i>	96	Juan Carrión <i>De leraar Engels</i>	128
Toots Thielemans <i>De Belg</i>	98	Stuart Sutcliffe <i>De beatnik</i>	130
Martha <i>De hond</i>	100	Mary Hopkin <i>De protegee</i>	132
Klaus Voormann <i>De kunstenaar</i>	102	Jan Cremer <i>De kunstnozem</i>	134
Maharishi Mahesh Yogi <i>De goeroe</i>	104	Robert Freeman <i>De hoffotograaf</i>	136
Emitt Rhodes <i>Het wonderkind</i>	106	Johan Crujff <i>De nummer 14</i>	138
Brigitte Bardot <i>Het sekssymbool</i>	108	Bestemming Beatlesland	141
Mal Evans <i>De klusjesman</i>	110	Lijstjes	143
Maureen Cox <i>De kapster</i>	112	Bronnen	147
Derek Taylor <i>De pr-man</i>	114	Fotoverantwoording	151
Har van Fulpen <i>De schatbewaarder</i>	116	Register	153
Joey Ramone <i>De punk</i>	118		

Geen Beatles zonder de Vijfde Beatles

*So may I introduce to you
The act you've known for all these years?*

(‘Sgt. Pepper’s Lonely Hearts Club Band’, 1967)

Anders dan hun bijnaam, de Fab Four, doet vermoeden, waren The Beatles (1960-1970) nooit met zijn vieren. Altijd was er een Vijfde Beatle.

Het wonderlijke en meeslepemde verhaal van de Vijfde Beatle, een cultureel, muzikaal en politiek fenomeen dat voor grote omwentelingen heeft gezorgd op velerlei gebieden, begon officieus op 8 augustus 1960. Op die dag verscheen er een kleine advertentie in de *Liverpool Echo*. Een anonieme muzikant bood zijn diensten aan: ‘Drummer – Jong – Beschikbaar’. Het toeval wilde dat een beginnende, ambitieuze band uit Liverpool naarstig op zoek was naar een drummer, een vijfde lid.

Er was haast bij. Paul McCartney, John Lennon, George Harrison en Stuart Sutcliffe, vier jongens uit Liverpool, waren gecontracteerd voor een reeks optredens in de Indra Club, later die maand. De Indra Club was een voormalige stripteasetent van Bruno Koschmider in de ruige Ham-

burgse wijk St. Pauli. Promotor/zakenman Allan Williams had de optredens geregeld, samen met Vijfde Beatle Lord Woodbine.

Een van de leden van de band, Paul McCartney, reageerde op 12 augustus met een handgeschreven brief op de advertentie in de *Liverpool Echo*: ‘Geachte heer, in antwoord op uw advertentie in de Echo wil ik u de mogelijkheid bieden om auditie te doen voor de positie van drummer in onze groep. U zult wel zeer binnenkort beschikbaar moeten zijn voor een reis naar Hamburg (u krijgt hiervoor achttien pond per week, gedurende twee maanden). Indien u interesse hebt, kunt u contact opnemen met The Jacaranda Club en vragen naar een lid van The Beatles of Allan Williams, of een bericht achterlaten. Met vriendelijke groet, Paul McCartney.’ Of de naamloze drummer heeft gereageerd en auditie heeft gedaan, is onbekend, maar alles wijst op een gemiste kans. De keuze viel op Pete

Best. Zijn auditie werd goed genoeg bevonden. In 1962 werd Best op aandrang van producer/arrangeur George Martin wegens gebrek aan talent vervangen door Ringo Starr – ook zo'n geval van grote tragiek. Stu Sutcliffe was in juli 1961 achtergebleven in Hamburg, waardoor The Beatles definitief een viermansband waren geworden.

Sindsdien wordt wereldwijd, jaar in, jaar uit, de vraag gesteld wie de Vijfde Beatle was. Of is. De discussies zijn verhit. Dat is niet vreemd. Paul McCartney (18 juni 1942), John Lennon (9 oktober 1940-8 december 1980), George Harrison (24 februari 1943-29 november 2001) en Ringo Starr (7 juli 1940) waren de bouwstenen van de grootste band uit de geschiedenis. Alleen in Nederland al hadden ze tweeëntwintig nummer 1-hits. The Beatles zijn het symbool van de tegencultuur uit de jaren zestig en woordvoerders van meerdere generaties. Ze verbeeldden hoop, dromen en verlangens en ontketenden een revolutie in de popmuziek en, om maar wat te noemen, de kapsalons.

Lang voordat het woord bestond waren The Beatles al de grootste influencers uit de wereldgeschiedenis. Er zijn wetenschappers die beweren dat de seksuele revolutie in Liverpool is

begonnen, na *Please Please Me* (1963). In zijn gedicht 'Annus Mirabilis' ('Jaar der wonderen') dreef de Engelse dichter Philip Larkin er flink de spot mee. 'Sexual intercourse' (geslachts-gemeenschap) was immers toch echt eerder van start gegaan dan in 1963.

*Sexual intercourse began
In nineteen sixty-three
(which was rather late for me) –
Between the end of the 'Chatterley'
ban
And the Beatles' first LP.*

Maar ook Larkin kon niet ontkennen dat de doorbraak van The Beatles gepaard ging met grote maatschappelijke en culturele omwentelingen. Tussen 1960 (eerste optreden) en 1970 (het einde) veranderde alles, mede dankzij de Vijfde Beatle.

De Vijfde Beatle is een man of vrouw die een voorname rol speelde in het Beatles-universum, dan wel een niet te negeren geestverwant, soms met alle karaktertrekken of uiterlijke kenmerken van een Beatle. Hij of zij was, of is, een Beatle zonder een Beatle te zijn, of een ex-Beatle, een bijna-Beatle, een Beatles-vriend of een Beatles-bewonderaar, dichtbij of op afstand.

Het is een wijdverbreid misverstand om te denken dat muzikaal talent

een voorwaarde is om de Vijfde Beatle te zijn; dat de Vijfde Beatle fysiek aanwezig moet zijn geweest in de entourage van de band en een wezenlijke bijdrage leverde aan het muzikale oeuvre. Wie alleen de geniale producer George Martin kandideert voor de eretitel, of een muzikant die van de band daadwerkelijk een vijftal maakte (basgitarist Stu Sutcliffe) of met The Beatles op het podium stond (pianist Billy Preston), getuigt van een te benepen kijk op het fenomeen. De definitie moet veel ruimer worden genomen. De Vijfde Beatle is een bokser (Cassius Clay), een kapper (Harry Bioletti uit 'Penny Lane'), een fotograaf (Astrid Kirchherr) of de man die piraat Lange Pier speelde in de tv-serie *Floris*, Hans Boskamp. Ook de schrijver van een onverbidde-lijke bestseller, Jan Cremer, is de Vijfde Beatle, evenals Johan Cruijff. Alle vrouwen van The Beatles werden er een, net zoals Bob Dylan en Fred Gehring, textielbaron en drummer van The Analogues.

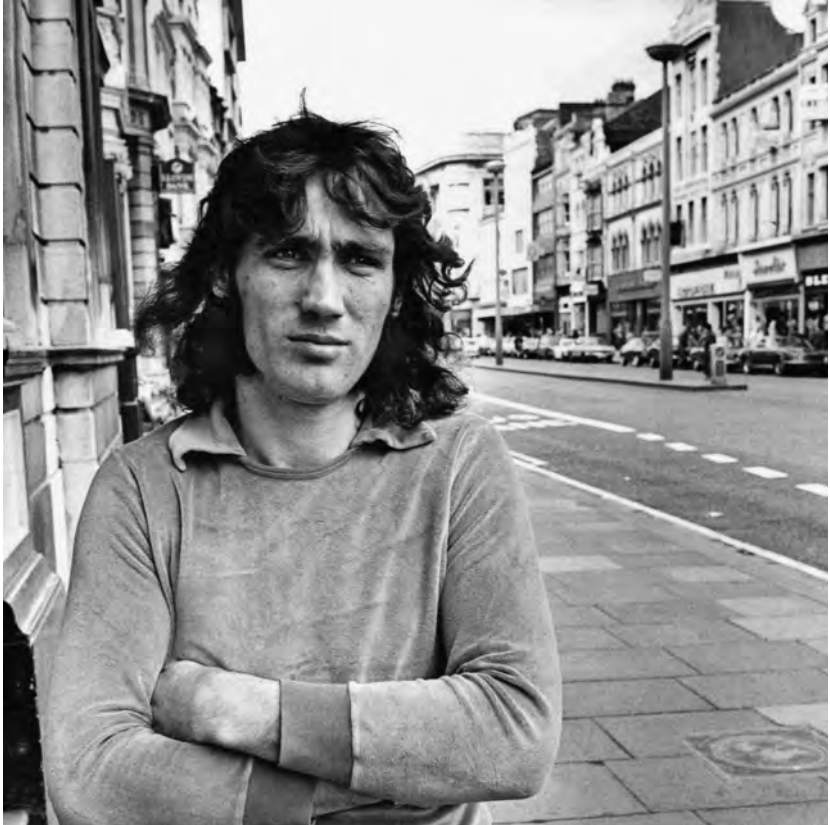
Hotelmagnaat Maup Caransa: Vijfde Beatle. De Vijfde Beatle gaf overal ter wereld de aanzet tot politieke omwentelingen, zoals Andrej Makarevitsj in Rusland en Gilberto Gil in Brazilië. Hij stond aan de wieg van de punkmuziek (Joey Ramone), zong samen met Serge Gainsbourg 'Je

t'aime... moi non plus' (Brigitte Bardot), trok een heel land, Taiwan, de moderne tijd in (Wen Shang-yi, alias Monster) en gaf in de jaren negentig in Engeland de aanzet tot een nieuwe golf Beatlemania (Noel Gallagher). Over The Beatles zijn wereldwijd duizenden boeken verschenen, niemand weet precies hoeveel het er zijn. Een zoekopdracht in Google Books levert bijna tweeduizend hits op. Compleet was het aanbod tot nu toe niet. De Vijfde Beatle is een fenomeen dat in de geschiedschrijving van de naoorlogse popcultuur nauwelijks is belicht.

Ten onrechte. The Beatles hebben de Vijfde Beatle gecreëerd, maar het omgekeerde is ook waar. Zonder de Vijfde Beatle zouden The Beatles The Beatles niet zijn geweest.

John & Paul

Robin Friday
De wervelwind

*Boy, you're gonna carry that weight
Carry that weight a long time*

('Carry That Weight', 1969)

Het valt niet uit te sluiten dat Robin Friday, de man die ten onrechte nooit de Vijfde Beatle is genoemd, op 5 april 1964 (een zondag) op het treinstation van Acton, Londen, de andere vier Beatles heeft gezien. Acton is niet groot en Friday, elf jaar destijds, woonde in de buurt.

De Beatlemania was in 1964 in volle gang. The Beatles waren in Acton voor opnames van *A Hard Day's Night*, de film die later dat jaar in première ging. De variant op 'a hard day's work' was trouwens bedacht door Ringo Starr, die hield wel van dit soort taalvondsten. In het begin van de film stapten hij en de anderen in Acton op de trein, weg van hun fans. Friday zat ze op de hielen. Hij was een Beatle die voetballer werd. Hij vloog. Friday was een wervelwind die in de jaren zeventig de toeschouwers op de tribunes van Cardiff City en Reading overrompelde, maar zijn immense talent voor de rest van de wereld verborgen hield – *The greatest footballer you never saw*.

Het was de titel van een boek dat Paolo Hewitt en Paul McGuigan in 1998 schreven over Friday, een wondervoetballer die zijn eigen talent compleet negeerde. De wereld lag aan zijn voeten, maar Friday stapte eroverheen. Hij was pas vijftien toen hij wegens een reeks diefstallen werd

veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien maanden.

Hij dronk. Hij gebruikte drugs. Hij was de hardere versie van George Best – net zo getalenteerd, maar nog destructiever, nog eenzamer, nog drankzuchtiger, nog minder succesvol.

In cafés en andere uitgaansgelegenheden was hij onhandelbaar. Robin Friday, dat was een Vijfde Beatle die voor de gein met een zwaan onder zijn arm een hotelloobby betrad, engelenbeelden jatte van een begraafplaats, als profvoetballer onderdak vond in een hippiecommune, na een beslissend doelpunt een politiemannakuste ('Hij zag er zo eenzaam uit') en uit nachtclubs werd gesmeten als hij zijn olifant-act weer eens had opgevoerd.

Dat was: jasje op zijn hoofd met de zakken eruit (de oren), pik uit zijn gulf (de slurf).

Op 22 december 1990 ging hij dood, hij was pas achtendertig. Hartaanval. Sporen van heroïne. Te zware last.

Billy Preston
De pianospeler

*How does it feel to be
one of the beautiful people?*

(‘Baby, You’re A Rich Man’, 1967)

 Hij was op 30 januari 1969 toch in de studio, Billy Preston, en dan kon hij net zo goed mee naar boven gaan, de trap op, zo het dak op van het Apple-gebouw in Londen. John Lennon stond vooraan, de wind in zijn gezicht, net als Paul McCartney. Ringo Starr zat in een rood regenjack achter de drums, George Harrison had in zijn groene broek een plaats aan de zijkant gekozen.

Billy zat linksachter, half verstopt achter zijn elektrische piano, maar toch echt de Vijfde Beatle. Dat was te horen ook. Zijn funky gefriemel op 'Get Back' en 'Don't Let Me Down' lifte de nummers op naar een ander niveau, alsof ze nog hoger konden zweven dan het Apple-dak.

'Moeten we Billy niet gewoon als de Vijfde Beatle binnenhalen?' had Lennon gezegd tijdens de sessies. 'Pffff, nee,' zei McCartney, 'ik vind het met zijn vieren al moeilijk zat.' Harrison grapte dat hij dan ook Bob Dylan erbij wilde hebben.

Aanvankelijk mocht Preston er vooral bij zijn om er bij de toen tobrende Fab Four de gezelligheid in te houden. Billy, die kenden ze al uit de tijd dat hij nog met Little Richard tourde, en met Billy kon je lachen. Uiteindelijk was hij te horen op dertien Beatles-nummers, op Fender Rhodes-piano of hammondorgel.

Als je kijkt met wie Preston allemaal heeft gespeeld, dan kun je zeggen dat hij behalve de Vijfde Beatle, of 'the Black Beatle', ook de titel 'Forrest Gump van de Muziekgeschiedenis' verdient. Nat King Cole, Ray Charles, Sam Cooke, Sly Stone, The Rolling Stones, Johnny Cash, Aretha Franklin, Eric Clapton, Whitney Houston, Red Hot Chilli Peppers – allemaal hadden ze Billy's toetsenspel nodig. Ondanks al die muzikale vrienden – Miles Davis schreef zelfs een ode aan hem – kreeg hij in het echte leven de boel niet op de rit. Als kind werd hij misbruikt, als trouw kerkganger worstelde hij met zijn homoseksualiteit. Hij zocht verdoving in drank en drugs en werd in 1991 opgepakt omdat hij een zestienjarige Mexicaanse jongen zou hebben aangerand. Zeven jaar later stak hij zijn huis in Los Angeles in de hens, om de verzekering te tillen. Hij overleed in 2006, zijn hart en zijn nieren hadden het begeven. Op zijn begrafenis liet Paul McCartney blijken de Vijfde Beatle niet vergeten te zijn: 'I love you, Billy.'

Astrid Kirchherr
De fotograaf

*But of all these friends and lovers
There is no one compares with you*

(*'In My Life'*, 1965)

 De Kaiserkeller – lang niet alles begint in de Kaiserkeller, 39 Grosse Freiheit, St. Pauli, Hamburg, maar veel wel, zoals de kapsels waarmee The Beatles hun prille carrière een grote impuls gaven. Dat ging ongeveer zo.

De vrouw die de Vijfde Beatle zou worden, ging op een avond met haar vriend Klaus Voormann mee naar een muziekclub in een zijstraat van de Reeperbahn. In de Kaiserkeller trad een vijfmansbandje uit Liverpool op, The Beatles.

De vrouw was een tweeëntwintigjarige fotograaf die haar opleiding aan de Meisterschule für Mode, Textil, Graphik und Werbung had afgerond, Astrid Kirchherr. Ze viel als een blok voor The Beatles; voor de muziek en vooral voor de bassist, Stuart Sutcliffe, Stu, een knappe gozer met weinig muzikale kwaliteiten, maar met een groot charisma en een zachtmoedig karakter.

Astrid en Stu werden verliefd. Zij knipte zijn haar en kamde het – dit hadden de Engelse jongens nog nooit meegemaakt – in navolging van vrienden uit Hamburg naar vóren. Wég met de Brylcreem! John Lennon kwam niet meer bij van het lachen, zei ze later. En dáár was dus het beatlekapsel, de haardracht waarmee in de jaren daarna overal ter wereld

jongeren hun ouders provoocerden. The Beatles hadden er voor altijd een vrouw bij, een knappe met een kort-pittig kapsel. Ze fotografeerde met haar Rolleicord uit de jaren vijftig alle Beatles, met Pete Best als drummer, maar het liefst Stu, de jongen die al snel bij haar introk en met wie ze zich al na drie maanden verloofde. De liefde overweldigde iedereen. Ze waren voor elkaar gemaakt. Zelfs Klaus Voormann zette een stap opzij. Een sprookje, zei Pete Best.

Toen de groep terugkeerde naar Liverpool, bleef Stu achter in Hamburg, bij Astrid, als student aan de kunst-academie. Steeds vaker klaagde hij over hoofdpijn, steeds vaker viel hij flauw. Op 10 april 1962 stierf hij in haar armen, in een ambulance op weg naar het ziekenhuis.

De vrouw die The Beatles stylede was ontroostbaar. ‘Ga leven of ga dood,’ zei John Lennon in een poging haar uit haar lethargie te helpen. Ze koos voor het leven, maar van harte ging het nooit zonder hem.

In mei 2020 overleed ze, in Hamburg, de stad die ze nooit verliet. Fotograferen deed ze na 1967 nauwelijks nog. Geen inspiratie meer.

Murray the K
Het speelmaatje

*Got to be a joker
He just do what he please*
(*'Come Together'*, 1969)

 Moet je hem toch eens zien, Murray the K, ingeklemd tussen John, Paul, George en Ringo op de hoes van 'As It Happened', een single van The Beatles & Murray the K. Op die 45 toerenplaat uit 1964 is te horen hoe hij in Londen, Miami, New York en Washington The Beatles een microfoon voorhoudt, zonder daarbij zijn eigen stemgeluid ondergeschikt te maken aan de vier beroemdste muzikanten van de wereld.

Met dat rare hoedje zag hij er absoluut niet uit als een Beatle, maar het stempel 'de Vijfde Beatles' stond op zijn voorhoofd. In de trein naar Washington had George Harrison hem zo genoemd. Of was het Ringo Starr die hem deze eretitel gaf? Hoe dan ook, de luisteraars van het New Yorkse radiostation 1010 WINS werden ermee doodgegooid, met 'yours truly, Murray the K, the Fifth Beatle'. Murray Kaufman (1922-1982) was zijn naam. Hij stond te boek als de overtreffende trap van de Hysterische Diskjockey, een mensensoort die met de stormachtige opkomst van de radio jengeland voet aan de grond kreeg.

Op 7 februari 1964, op de dag dat The Beatles via vliegveld JFK New York binnenvielen, pleegde Murray the K 'de grootste coup in zijn leven', schreef Tom Wolfe in zijn profiel 'The

Fifth Beatle', opgenomen in de bundel *The Kandy-Kolored-Flake Streamline Baby* (1965). De afgeladen perskamer van het vliegveld veranderde in een grote Murray the K-show.

Vanaf dat moment was hij de zelfbenoemde gids, woordvoerder en het speelmaatje van The Beatles gedurende hun Amerikaanse tour. Waar Murray the K was, was het fabuleuze viertal. Hij leek meer van hen te weten dan zij zelf. In zijn radioshow exploiteerde hij elke snipper die hij van 'the Beyezeatlesingbooees' had afgetaapt.

Na een bezoek aan de filmset van *A Hard Day's Night* in Londen was de Beatles-koorts uitgewoed voor Murray the K. Hij stortte zich op Bob Dylan, begon radiostations en een televisiemuziekzender en trouwde zes keer. Begin jaren zeventig transformeerde hij zich nog één keer tot de Vijfde Beatle, met een bescheiden rol in de musical *Beatlemania*.

Voordat Murray the K in 1982 zijn laatste adem uitblies, zetten de Ramones hem in het zonnetje, in het nummer 'Do You Remember Rock 'n' Roll Radio'. *Remember Murray the K* – en dat doen we.

Cynthia Powell
De moeder

*So let it out and let it in,
Hey Jude, begin*
(‘Hey Jude’, 1968)